

Illoqarfik qaleraleqarfik

Atuartut akullit

Illoqarfik qaleraleqarfik tassaavoq podcastit katillugit qulingiluaasut Kangiata Illorsuanut Katrine Nylandimit suliarineqarsimasut ilaat.

Atuartitsissutit

Atuartitsissutit akimorlugit – upperisarsiorneq, oqaluttuarisaaneq pinngortitalerinerlu.

Ilinniagassatut anguniakkat

- Atuartut *qaleralik* pillugu Ilulissani kangerlunnilu nunaqarfinni qanga ullumikkullu pingaaruteqassusianik tunngaviusumik ilisimasaqalissapput.
- Atuartut inuit ujaraannarnik sakkoqarallarnep nalaani ullumikkullu Ilulissani pisoqarfippassuaqartumi inooriaaseq pillugu immikkut ilisimasaqalissapput.
- Atuartut attaveqatigiinnermi suleqatigiinnermilu piginnaasatik sungiusassavaat.

Aaqqissuussineq

Atuartut marlukkaarlutik imaluunniit ataasiakkaarlutik sulinissaat innersuussutigissavarput. Atuartunut ataasiakkaanut suna pitsaanerunersoq kiisalu piginnaasat sorliit ineriartortinneqassanersut naapertorlugu. Eqqumaffigisariaqarpoq ikinngutigilluarnepaasaq pinngitsoornani suleqatikkuminarnepaaneq ajormat. Atuartut akornanni suleqatigiinneq tassarpiaavoq suleqatigiinnermik siunertalik katerisimaarnerinnaanngitsoq.

Book Creatorimi atuakkamut ilitsersuut

Book Creatorimi atuagaq *Illoqarfik qaleraleqarfik*, tassaavoq atuartut atuagaat podcastimut *Illoqarfik qaleraleqarfimmu* tunngasoq.

Podcasti sivisussuseqarpoq 5:41.

Podcastip ingerlanera ilinniartitsinnermut atatillugu atuartut misissuerusussusaat, misileraarusussusaat pilersitserusussusaallu aallaavigalugit aaqqissorneqarsimavoq.

Podcastimik sammisaqarneq pingasunik immikkoortortaqarpoq:

- Podcasti tusarnaartinnagu suliaqarneq.
- Podcastimik tusarnaarneq suliaqarnerlu.
- Podcastimi sammisamik ilisimasanillu suliareqqiineq.

Atuartunut saqqummiutinnginnerani podcasti tusarnaarlugu aallartissaatit.

Quppernermit quppernermut ilitsersuut – Book Creatorimi atuakkamut ”Illoqarfik qaleraleqarfik”

Kangiata Illorsuanut tikilluarit qupperneq 4-7

Kangiata Illorsuata atuartunut ilisaritinnerani assit marluk atorpeqarput, tassa aasaanerani ukiuuneranilu assilisat. Klassimi oqaloqatigiissutigisinnaavasi:

- Kangiata Illorsua sunaanersoq. Soorlu qitiusumik paasissutissiisarfiuvoq kiisalu *Sermeq pillugu oqaluttuaq-mik* ataavartumik saqqummersitaq.
- Kangiata Illorsuata eqqaa qanoq isikkoqarnersoq.
- Aasap ukiullu assigiinngissussat.
- Najukkassinni aasaq ukiorlu qanoq assigiinngitsigippat.

Nunap assinga Ilulissat qupperneq 8-9

Nunap assinga oqaluuserissavarsi:

- Ilulissat qanoq inuttutigaa, ilissilu illoqarfissinni nunaqarfissinniluunniit inuit qassit najugaqarnersut?

Kalaallit Nunaanni illoqarfiit nunaqarfiillu 10-11

Kalaallit Nunaanni illoqarfiit nunarfiillu allat sorliit ilisimavisigit?

Tikkuut aappaluttoq inissiguk illoqarfiillu/nunaqarfiillu atia allallugu.

Maani najugaqarpunga qupperneq 12-13

Atuartut nunarsuup nunap assingata ilaa qimerloorpaat.

Atuartut tikkuut aappaluttoq nunap assingani nikisissavaat sumilu najugaqarnertik takutillugu.

Tikkuut karsimi qaqortumiippoq nunallu assinganut tutsinneqassaaq.

Klassissinni oqaluuserisinnaavarsi:

- Ilulissat ilissilu illoqarfissi imaluunniit nunaqarfissi assigiinngissusaat assigiissusallu.

Imaq kangerluillu qupperneq 14-15

Atuakkami Ilulissat eqqaani immap kangerluillu pillugit nunap assinga atuartut isiginnaassavaat. Allataq atuassavaat:

Imaq kangerluillu aqqusinersuuvoq.

Ukiukkut sikumi qimussimik angallattarput.

Aasaanerani umiatsiamik angallattarput.

Amerlanertigut qaleralik taamatut angallannerujussuarmut pissutaavoq.

Qupperneq 15-mi nunaqarfiit marluk nalunaaqutserneqarsimapput. Nunaqarfiit imminnut ungasissusaat 10 km-rit missiliorpaa.

Klassissinni oqaluuserisinnaavarsi

- nunaqarfiit taakku marluk Kangiata paavata sineriaani akileriillutik inissisimanerat. Siornatigut imminnut tikeraassagaangamik ukiuunerani sikukkut ikaarsinnaasarsimapput.
- Kangiata paava ukiukkut sikusarunnaarnikuuvoq taammattumillu aasakut ukiukkullu umiatsiamik angallavigisariaqarluni.
- Sikukkut 10 km-ri pisullugu qanoq sivilutigisarsimava.

Tusarnaarit oqaluttuarlutillu qupperneq 16-17

Atuartut maannakut podcasti *Illoqarfik qaleraleqarfik* tusarnaassavaat. Quppernermi 16-mi asseq toorlugu podcasti aallartissavaat.

Atuartut podcastimik tusarnaalinnginneranni podcastip imarisaanik naatsunnguamik nassuiaasinnaavutit.

Podcastip imarisai

1. Oqaluttuaq imarpaluk pujortuleqqallu tartaarpalunna ilutigalugu aallartippoq.
2. Katrine Nylandip oqaluttuaraa:
 - a. ulloq unnuarlu pujortuleqqat aalisariartut imaluunniit allamukartut ungasissumi tartaarpalunna tusaaneqarsinnaasoq
 - b. qalerallit ingammik tassaasut Ilulissat illoqarfittut aalisarfissuurtut sininneq ajortumut inissisimaneranut pilersitsisut.
 - c. inuit ujaraannarnik sakkullit siulliit ukiut 4400 matuma siornatigut Kangianut nunnissimasut inuunerannullu piniarneq aalisarnerlu tungaviujuarsimasoq.
 - d. Ajoqersuiartortitap Poul Egedep 1737-mi ullorsiutimini allaaserisimavai Sermermiuni (taamanikkut Kalaallit Nunaanni nunaqarfiit annersaat) innuttaasut nunaqarfittik piniarfigissaarnerujussuuartillu qanoq tulluusimaarutigitigigaat; tamannalu pillugu angakkortik qutsavigisariaqarlugu.
 - e. angakkumik issiallattumik oqaluttuaq, massikkamilu oqartoq: siku uani putussarvarsi aalisarlusilu.
 - f. sermip iminngortup inuussutissarpassuaqarnera pissutaalluni sumiiffinnut allanut naleqqiullugit pisarineqartartunut qalerallit annerusut nerpiginnerusullu.
3. Pallip, Ilulissani borgmesterip, oqaluttuaraa
 - a. New Yorkimi kalaaleq naapitani ima oqartoq: "Nunarsuarmi taamaallaat summiiffinni marlunni, tassa illoqarfik ulloq unnuarlu ingerlavoq. Tassa New Yorkimi Ilulissanilu."
 - b. Poul Egedep allataanik issuaaneq
 - i. *Maani Kalaallit Nunaanni sumiiffinni tikissimasanni inuttunerpaaq tikippara, illut anngajaarujussuit 20-it pallillugit amerlassuseqartut, soorlu illoqarfeerannguaq. Tamanna tanngassimaarutigaa*

aperippullu, sumiiffinni allani sumiiffimmi ataatsimi inunnik taamak amerlatigisunik takusimanersunga. Oqalunnerat pissusilersornerallu aallaavigalugu ingerlaannaq misigilerpunga, amerlassusertik piniarfiginnertillu tulluusimaarutigigaat.

4. Lisap oqaluttuaraa

- a. ullut arlaanni Nuummi Kalaaliaqqami aalisartuq aperisimallugu, aalisakkat mikisut tuniniagai suunersut nerineqarsinnaanersullu. Suna uffa Kujataani ammassaat taamak mikitigisinnaapput.

Atuartut marlukkaarlutik imaluunniit eqimattannguakkuutaarlutik tusarnaarnissaat innersuutigineqarpoq.

Atuartut tusarnaagartik minutsit arlallit atorlugit oqaluuserissavaat.

Qupperneq 17-mi atuartut podcasti oqaluttuaralugu naatsunnguanik immiussissapput. Quppernermi assit tusarnaarsimasannut eqqaasitsissutissatut iluaqutaasinnaapput.

Immiussineq: ilitsersuut 1 [uani](#) takuk.

Immiussaq maannakut assiliartaqqatut ikkusimavoq. Assiliartaaraq kissaatigisaq malillugu sumulluunniit inissinneqarsinnaavoq. Tusarnaqqinneqartuarsinnaallunilu.

Klassimi eqikkaaneq

Qupperneq 16-17-mut atatillugu suliaqarneq naammassippat klassi ataatsimoorluni oqaloqatigiinnissaq innersuutigineqassaaq. Innersuutigissavarput eqikkaanerup ingerlanerani taaguutit oqaatsillu pingaarnertit allattarfissuarmut allattornissaat.

Klassissinni oqaluuserisinnaavasi:

- Sooq Ilulissat *Illoqarfik qaleraleqarfittut* taagorneqarpa?
- Ukiuni tusintilinni qassini Kangia inoqarsimava?
- Angakkoq sunaana?
- Poul Egede kinaana, Kalaallit Nunaannilu sooq angalasimava?

Oqaloqatigiinnermut atatillugu ataani isumassarsiorsinnaavusi.

Taaguutit ilaannut Book Creatorimi quppernermik suliaassanik sanasoqarsimavoq.

Ilissi nammineq quppernermik oqaloqatigiissutissanik, taaguutsinik oqaatsinillu pingaarnernik piomagussi ikkussisinnaavusi.

Taaguutsit oqaatsillu pingaarnertit

- [Qaleralik](#) – tassaavoq issittumi aalisagaq Atlantikup avannarpasinnerusortaanersooq. Oqaa angisuujuvoq anngajaanillu kiguteqarluni. Angissusaata oqimaassusaatalu annerpaaffigisinnaasai tassaapput 120-130 cm aamma 45-50 kg. Qaleralik natermiunut allanut

amerlanernut sanilliullugu immap naqqaniinnaq inuuneq ajorpoq. Issittup imartaani 200-nit 2000-nut meterinik itissuliimmiittuuvoq. Qaleralik 700-nit 2000 meterit tikillugit majimit aggustip tungaanut suffisarpoq. Qulingiluanit qulit tikillugit ukioqaleraangami suffisinaalersarpoq. Qalerallit tuckerlaajusut 20 cm-rit pallillugit angissuseqaleraangamik naqqa qalipaatinittarpoq imaanullu itinerusunut ingerlaarnissaminnut piareertarlutik. Qaleralik aalisakkanik inuussuteqarpoq, s.i. saarulleeqqat kinguppaallu.

Qaleralik aalisakkanut natermiunut allanut naleqqiullugu qanoq allaassuteqarpa?

- Ujaraannarnik sakkoqarallernerup nalaa – Kalaallit Nunaanni inuit siullit Saqqaq- aamma Independence-kulturinut atasimapput, taakkulu ukiut 4500-it missiliorlugit matuma siornatigut takkussimapput. Saqqaq-kulturip nalaani inuit annertunerusumik imaanit piniarnermik inuussuteqarsimapput, Independencesilli nalaani inuit umimmak pingaernerpaatut piniagarisimavaat. [Saqqaq-kulturip](#) nalaani inuit issittumi *qulleq* Kr.in.si. ukiut 1900-it sioqqullugit Kitaani nassaarisimavaat, ukiunilu untritillini tullerni nassaarneq Kalaallit Nunaannit Issittup sinneranut siammaappoq. Inuit toquusarsinnaanngillat, taamaattumillu issittumi ukiukkut taartumi inuuneq saperpaat. Taamaattumik Issittumi inuit aniguisinnaanissaannut pisariaqarluinnartuusimavoq qaamanermik kissamillu pissarsisinnaaneq. Issittumi inuit siullit orsumik ikummateqarneq qangali ilisimasimavaat, kisianni qulliit orsutortut angallaneqarsinnaasut nalusimavaat. Illuminni ammaannartunik ikumatitsiveqarsimapput, qisuillu qissiat orsorlu ikummatissatut atortarsimavaat, imaluunniit ujaqqat angisuut qaavi itersaamanerlit illup qeqqani inissillugit qullerisarsimavaat.

Issittumi ukiuunerani sooq kaperlattarpa?

Issittumi kaperlannerani qaammaqqutit allat suuppat?

- Angakkoq inuiaqatigiinni kalaallini pissaaneqartorujussuusimavoq, qutsinnerusumi pissaanillit piunasaannik nassuiaasinnaanini pissutigalugu. Angakkoq ukiut arlalippassuit ilinniarnermut atortarsimavai. Ilinniartitsisoq tassagajussimavoq angakkoq utoqqasaaq pikkorrisoq. Angakkunngussagaanni immikkut piginnaaneqartariaqarpoq. Anersaat assigiinngitsut toqusimasullu tarngi toorninermi attavigineqarsinnaasariaqarsimapput. Uani annertunerusumik paasisassarsiorsinnaavutit

Kalaallit Nunaanni suli angakkoqarnerluni?

- Ajoqersuiartortitaq – Ajoqersuiartortitaq nammineq upperisaminik siammarsaaniarluni ilagiit allat upperisaannit mumisitsiniarnermik suliaqarpoq.
Ajoqersuiartortitat upperisanik nalunaajaajartortitsisartunut atatillugu takuneqartarput, taakkulu anguniagaraat ilaagiitik inunnik allanik upperisamut mumisitsinissaat.

Kristumiuussuseq upperisaavoq nalunaajaajartortitsisartoq. Upperisanik allanik aamma nalunaajaajartortitsisartunik ilisimasaqarpisi.

- Kalaalaraq – tassaavoq piniartut aalisartullu pisaminnik tuniniaaffigisinnaasaat. Kikkulluunniit Kalaaliaqqami kalaaliminernik pisisinnaatitaapput.

”Nioqutissiaq” qanoq isumaqarpa?

- New York – *illoqarfik siningisaannartoq*. Inuit 8 millionit sinnerlugit tassani najugaqarput USA-milu illoqarfiit annersaraat. Ilulissani 5000-it inulaarlugit inoqarpoq; kisianni tamarmik ataatsimik assigiissuteqarput, *ulloq unnuarlu tamarmik ingerlapput.*

Illoqarfiit taakku marluk, New York aamma Ilulissat, qanoq imminnut immikkooruteqarpat?

Angakkoq qupperneq 18-19

Qupperneq 18-mi angakkoq Sermermioq issiallattoq pillugu allataq atuartut atuassavaat.

Ukiorpasuit matuma siornatigut Sermermiut Eqermiunut tikeraartussanngormata angakkuat issiallappoq. Massikkami oqarsimavoq, “Siku uani putussarvarsi aalisarlusilu!” Taava soqqaq kilillugu aalisaasiorput puisimillu qarsorsaliorlutik, sikulu putoriarlugu qaleralissuarmik pisaqarlutik.

Atuartut angakkoq, Sermermiut ilagalugit Eqimut sikukkut ingerlallutik issiallattoq pillugu isiginnaartitsissuteeqqamik sanassapput. Fiilmi assilivimmik immiunneqassaaq atuakkamilu qupperneq 19-mut ikkunneqarluni.

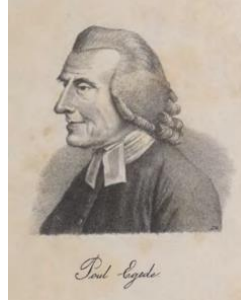
Videomik ikkussineq: ilitsersuut 5 [uani](#) takuk.

Poul Egedip ullorsiutai qupperneq 20-21

Qupperneq 20-mi atuartut atuagassiaq atuassavaat.

Maani Kalaallit Nunaanni sumiiffinni tikissimasanni inuttunerpaq tikippara, illut anngaajaarujussuit 20-it pallillugit amerlassuseqartut, soorluli tassa

illoqarfeerannguaq. Tamanna tanngassimaarutigaaat aperippullu, sumiiffinni allani sumiiffimmi ataatsimi inuit taamak amerlatigisut takusimanerikka. Oqalunnerat pissusilersornerallu aallaavigalugu ingerlaannaq misigilerpunga, amerlassusertik piniarfiginnertillu tulluusimaarutigigaat.

Qupperneq 21-mi atuartut ullorsiumminni allassapput. Takorluuissapput Sermermiuni najugaqarlutik ullullu arlaanni 1737-mi Poul Egedemit tikeraarneqarlutik. Soorlu imaattut allassinnaapput:

- suut oqaloqatigiissutigaaat?
- sunik nerippat?
- *angakkortik* upperaata?
- *Jesusi* upperaata?

Qaleralik Kangianeersoq qupperneq 22-23

Qupperneq 22-mi atuartut qaleralik pillugu atuassapput qaleraliullu assinga qimerlorlugu.

Qupperneq 23-mi atuartut qaleralik pillugu arlalinninn paasissutissanik erseqqissaat atuarsinnaavat.

Piviusut	Ilisimaviuk?
<ul style="list-style-type: none"> • Qaleralik imarmiuvoq • 130 cm-nik takissuseqalersinnaavoq • 45-50 kg-ut tikillugu oqimaassuseqarsinnaavoq • Arnaviaq nalinginnaq anginerugajuppoq • 9-10-nik ukioqaleraangamik, 60.000-it tikillugit manninnik suffisarpog • Majimit aggustip tungaanut suffisarpog • Aalisakkanik inuussuteqarpoq. s.i. saarulleeqqat kinguppaallu. 	<p>Qaleralik nerisassatsialaavoq nalitooq Kalaallit Nunaanni annertuumik pingaaruteqartoq.</p> <p>Qassutinik, ningittakkanik kilisaatinilluunniit piniarneqartarpoq. Ukiukkut Ilulissat eqqaani sikumit annertuumik qaleralinnik aalisartoqartarpoq.</p> <p>Ukiut 4000-it sinnerlugit Ilulissat eqqaata imartaani qaleralittoqartarsimavoq.</p>

Qupperneq 23-mi atuartut qaleralik titartassavaat atuakkamullu ikkullugu.

Aalisakkat natermiut qupperneq 24-25

Qupperneq 24-mi atuartut aalisakkat maku assinganik ujarlissapput:

- nakunaq
- oqaq
- nataarnaq

Assit sinissanut imaqanngitsunut pingasunut ikkunneqassapput.
Assit ataasiakkaarlugit atuartut immiussissapput, tassungalu atatillugu aalisagaq oqaluttuarissavaat sumilu pisinneqarsinnaanersoq.
Atuartut aalisakkat natermiut allat assinganik ujarlersissinnaavatit piimappatalu annertunerusumik oqaluttuaritillugit.

Assinik allatanillu ikkussineq: ilitsersuut 2 aamma 3 [uani](#) takuk.

Paasissutissaasiviga qupperneq 26-27

Quppernemi atuartut oqaatsit pingaarnit taaguutillu sammisimasasi atorlugit atuartut oqaaseqatigiliussapput imaluunniit oqaluttuaaraliorlutik.
Paasissutissaasivimminnut allassinnaavaat, immiussinnaavaat imaluunniit titartaassinnaapput assinillu ikkussuillutik. Suliaat podcastimik sammisaqarnerisa nanginneranut ilaassapput.

Immiussineq assinillu ikkussuineq: ilitsersuut 1 aamma 2 [uani](#) takuk.

Illoqarfik qaleraqarfik qupperneq 28-29

Podcastimut atatillugu sammisaqarnermi naggataarutaasumik atuartut assit atorlugit oqaluttualiussapput, tassungalu atatillugu podcastimik sammisaqarnerminni ilisimalersimasatik atussavaat.
Oqaluttualiartik tamaat titartarsinnaavaat, assinik ujarlersinnaapput imaluunniit periutsit taakku arlariissillugit oqaluttualiorsinnaapput. Immaqa nammineq allamik isumassarsiaqarput.

Immiussineq assinillu ikkussuineq: ilitsersuut 1 aamma 2 [uani](#) takuk.

Nalilineq

Atuartut suliatik atuaqatiminnut saqqummiutissavaat.
Atuartut suliaannut atatillugu qisuariarnermi nersualaarinnineq tunngaviusariaqarpoq. Atuartut isummernissaminnut imatut kaammattorneqartariaqarput: suna pitsaasumik suliarineqarsimava – sunalu pitsaanagerusumik suliarineqarsinnaava. [Uani](#) annertunerusumik isumassarsiorit.
Qisuariaatit tunngavigalugit atuartut suliaminnik allannortiterinissaat tamatigit siunertarineqanngilaq, akerlianilli nersualaarutit atuartunit paasineqarnissaat suliarineqarnissaallu siunertarineqarpoq.
Kangiata Illorsuanit podcastinik allanik sammisaqarniaruit siunnersuutigisinnaavarput atuartut atuagaata Book Creatorip toqqornissaa, taamaaliornikkut tassunga atatillugu suliaqarnermi atoqqinneqarsinnaammat.

Klassip qisuariaataat atuartunit atornerqarnissaat kissaatigigukku suliaaminnik sammisaqarlutik nangitsinissaat siunertaralugu piffissamik periarfissiisinnaavutit. Taamaalillutik atuaqatiminnit qisuariaatit atorsinnaavaat suliatillu allannortiterlugit.

Atuakkat saqqummersinneranut paasissutissat

Podcasti *Illoqarfik qaleraleqarfik* Ilulissani Kangiata Illorsuanit inerisarneqarsimavoq.

Podcastimut *Illoqarfik qaleraleqarfimmu*t ilinniartitsinerimi ilinniusiat Lotte

Brinkmannimit Daniella Maria Manuelimillu, Leg med IT suleqatigalugu

inerisarneqarsimapput.

Book Creatorimi atuartut ilinniuisaat Rikke Falkenberg Kofoedimit Leg med IT-mi

inerisarneqarsimavoq.

Ilinniartitsinerimi ilinniusiaq *Illoqarfik qaleraleqarfik* Creative Commonsip ataani

CC:BY tunngavigalugu atorineqarsinnaanera saqqummersinneqarsimavoq.

Ilinniartitsinerimi ilinniusiap oqaasertai, suliassartai assillu

suararterneqarsinnaapput, assilinqarsinnaapput suliarineqarsinnaallutillu,

taamaallaallu suminngaanernera imatut issuarneqarnissaa '*Illoqarfik qaleraleqarfik* by

Isfjordscenteret Ilulissat' kissaatigaarput.